

1723.

9. Hoffmannus, Fredericus: De fortibus medicatis Lancholp-
Nimbis.
10. Hoffmannus, Fredericus: De uenae sectionis prudenti aduerti-
stratione
11. Hokeisel, Demil Futer: De fundamentis in doctrina, de
prescriptione et descriptione guberni sacra distinctio
presentis
- 12° Hokeisel, Dem. Futer: Dispositio iuris iuris praxi
in iusta fundamente ex sena ratione petita et
petenda exhibet, et lectiones suas libere indicat.
- 12^t Hokeisel, Dem. Futer: Schemata de fundamentis repro-
sitorum, iuris iuris praxi de incerta. -- au-
tore -- recurren subjecto scripturum Hokeisel, autorem
Catalogo 1731.
13. Knorr, Carolus Guellicus: De actibus penales
iuris Romani in simplex, duplum, triplum et
quaduplum.
- 14° Knorrus, Car. Guellicus: De transactione non rescindenda
propter leuorem ultra dimidiam.

15^{a et b} Luderij, Joh. Petri: De nexa scripturae et subscrip-
tionis. 2 Bunde. 1723 = 1737

16. Schlittius, Jo. Guenters: De eo, quod justum est circa
ingratitude[m].

17^a Schuesterbach, Frid: De respectu parentelae. 2 Bunde.
1723 = 1724.

18. Schuesterus, Joan. Fridemannus: De fide perfidis servanda

19^{a et b} Thomarius, Christianus: An poenae viventium, eos
infernautes, sint absurdae, et abrogandae? 2 Bunde

20. Thümmigius, Ludovicas Philippus: Specimen architecturae
civilis ad politicam applicatae, sistens curam
universis circa aedificia.

H.

7

1723

171. ...
172. ...
173. ...
174. ...
175. ...
176. ...
177. ...
178. ...
179. ...
180. ...

G. 30. num. 12. Ha. 14.

1523 10
146

D. CAROLI GOTTLIEB KNORRII
ICTI

POTENTISSIMO PRUSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIS,
REGIAE FRIDERICIANAE DIRECTORIS ET
FACULTATIS IURIDICAE ORDINARIJ

DISSERTATIO
DE

TRANSACTIONE

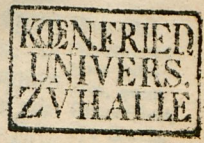
NON

RESCINDENDA

PROPTER

LAESIONEM

VLTRA DIMIDIUM

HALAE SALICAE

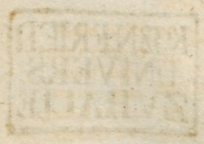
RECUSA IMPENSIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI

C1919CCLVI

(4)

AD CAROLI GOTTLIEB KNORRI
ICHI
DIPLOMATI
DE
TRANSACTIONE
NON
RESCINDENDA
PR
LATIONEM
ULTRA-DIVIDIVM

HALLAE SALICAE
RECTOR UNIVERSITATIS JOHANNES FRIDERICI GARNERT
GROBSCHE

CAPVT I.

DE

TRANSACTIONE NON RESCIN-
DENDA PROPTER LAESIONEM VLTRA
DIMIDIVM SECVNDVM IVS
NATVRAE.

§. I.

raeponimus, fluere ex rationis lumine, omnia pacta atque promissa sancte esse seruanda. Qui enim fidem datam violat idque quod promisit effectui non dat, aperte est iniustus. HEINECIVS *Elementis Iuris Naturae et Gentium Lib. I. Cap. 14. §. 387. seq.* Quae etiam caussa, quod nihil turpius, nihil foedius fuerit habitum apud omnes

Pacta sunt seruanda, & qui ea non seruat iniustus est.

Hinc nihil turpius a gentibus habitum, quam fallere fidem, 1) a Graecis.

gentes, quam fallere fidem datam. Ita enim Graeci crederunt, eos notari a Diis, qui fidem violauerint. Probat id CASAVBONVS in *Lectionibus Theocriteis* p. 87. Apparet autem, inquit, veterum fuisse hanc superstitiosam opinionem, ut eos, quibus in naso vel lingua tubercula, ut fit, aut alia huiusmodi cutis vitia, in aliqua eius parte orirentur, putarent, vel mentitos esse, vel depositum

A 2 non

4 Cap. I. De Transactione non rescindenda

non reddidisse, vel aliquid denique FRAVDIS admisisse. GVNDLINGIVS in *Gundlingianis Part. 2. Obseru. 8. §. 4.* Romani itidem nihil sanctius quam fidem datam colendam esse asseruerunt. Hinc morem iungendarum manuum, quoties alter alteri mandaret negotium, introduxerunt. Quemadmodum enim alias corporis partes dicabant numinibus, ita DEXTRAM (*) FIDEI sacram facere solebant, quod obseruat GERARDVS NOODT *Probabil. Lib. 4. Cap. 12.* Et quid de antiquissimis Germanis dicamus? Exclamant eorum legati apud TACITVM *Lib. XIII. Annal. Cap. 54. n. 5. nullos mortalium armis & FIDE ANTE GERMANOS esse.* Quid itaque mirum, si in SPECVL. SAXON. *Lib. 1. Art. 7.* dispositum sit: Wer etwas borget oder gelobet, der soll es gelben, und was er thut, das soll er stett halten, & in SPECVL. SVEVIC. *Cap. 12.* Was der Mann gelobet, das soll er stet halten. Ortum inde tritum illud Germanorum: Ein Wort, ein Wort, ein Mann, ein Mann. HEINECCIUS *Elementis Iuris Germanici Lib. II. Tit. 12. §. 331.* Merito autem dolendum, aliam fere hodie esse Germaniæ faciem longiusque recessum

2) a Romanis.

3) a Germanis.

(*) Imo etiam constat, apud alias gentes manum obligationis fuisse symbolum, CUIACIVS *ad l. 10. C. de inutil. stipulat.* GROTIUS *de Iur. Bell. et Pac. Lib. 2. Cap. 13. §. 22.* adeo, vt si promissor fidem fallat, non minus detestabilis habeatur, quam si peierasset. Idem etiam de iuramento per femur dicendum. GENES. XXIV, 2. XLVII, 29. Ostendit enim HERMANNVS VON DER HARDT in *Litteris de iuramento per dextra carpum, non per femur,* vocem Iarech significare dextrae carpum. GVNDLINGIVS in *Gundlingianis Part. IV. Obs. 2. §. 1.* Apud Germanos adhuc hodie hic ritus in viridi est obseruantia omnibusque notus. HERING *de Fideiussoribus Cap. 11. n. 104. 105. seqq.* Hinc VBO EMMIVS *Rev. Frisicar. Lib. 2. de veteribus Frisiis* locuples testis est: qui verba pro litteris & sigillo, dextram pro iuramento habebant.

sum a germana illa fide, quorsum pertinet illud: *Bersprechen ist Edelmannisch, halten aber Bäurisch.* HERTIVS *Faroem. Lib. I. Cap. 8.*

§. II.

Quae cum ita sint, neminem adeo perfrictæ frontis futurum credimus, qui id, quod quis promisit, non seruandum iudicaret. Cum autem transigere sit pacisci, & omnis transactio, quæ est litis dubiæ conuenta, sed non gratuita decisio, fiat pacto: sine dubio etiam is, qui transigit, id quod promittit sancte seruandum iudicat. Quod si enim faceret secus, vel aperte esset iniustus, vel sibimet ipsi contradiceret, atque propterea merito pro absente et stulto esset habendus. Apposite & plane ad mentem nostram Imperatores *DIOCLETIANVS* et *MAXIMIANVS* in *l. 20. C. de Transact. nihil ita*, aiunt, *FIDEI HUMANAE congruit, quam ea quae placuerunt, custodiri.* Idem adfirmat *VLPIANVS l. 1. D. de Pactis*, de qua videlicet quæ habet *NOODT de Pactis & Transactionibus Cap. I. p. 649.*

Si pacta sunt seruanda, etiam transactio seruanda, quia ea fit pacto.

§. III.

Adnumeramus autem transactionem contractibus qui continent aleam, similisque ea est emtioni spei, recte sic arguente *THOMASIO in Diss. de aequitate cerebrina l. 2. C. de Rescindenda Vend. C. 3. §. 8.* Dum enim transigimus adest dubius incertusque litis euentus, quisque sit reportaturus palmam, ignorant transigentes. Frustra itaque est, qui se, lite iam transactione sopita, laesum esse conqueritur, cum ad sit consensus indefinitus in vtrumque euentum directus. Quæ indefinite consentiendi ratio omnem conquerendi causam excludit vtrumque euentus ceciderit, rationes ita subducente acutissimo *TRITIO ad PVFFENDORFFIVM de offic. hom. et ciu. obs. 384.* Nam dum aliquis transigit, dubitat de litis euentu, et sic

Refertur transactio ad contractus aleae et similis est emtioni spei.

se proprio motu subiicit casui incerto. Apparente igitur deinceps laesione inanis esset atque risu digna querela, si eam mouere nullamque proinde pronunciare vellet transactionem, cum eidem semet iam subiecerit in antecelsum. BARBEYRACIVS ad PVFFENDORFFIVM *Lib. V. Cap. 9. §. 1. n. 1.*

§. IV.

Nihil operatur error, in re incerta enim vnus errat.

Neque error hic quicquam operatur. Qui enim de re incerta paciscitur, is vtique errare potest, estque vnus semper in ignorantia, aut errore, quia illa est incerta. Eo ipso autem dum init transactionem, renunciat errori, quia id quod promittit etiam seruandum iudicat. Ex quo nunc facile est ad concludendum, neque propter enormem laesionem, neque propter enormissimam rescindendam esse transactionem, quia de his omnibus est transactum. GVDLINGIVS *Dissert. de transact. stabilit. et instabilit. §. 7.*

§. V.

Bene vero dolus metusque.

Aliter autem longe se res habet, si quis metu dolue se ad transigendum esse inductum queratur. Qui enim vi metuque, qui cadit in virum constantem (*), adigitur, vt aliquid promittat, non obligatur. Quamuis vero consensus in promisso vi metuque extorto non fit excludendus, non tamen inde sequitur, ergo validae sunt eiusmodi promissiones, quia Ius Naturae pacta consensu mutuo inita seruanda esse dicitur. Frustra itaque hic est VFFELMANNVS *de Officiis sermocin. Cap. 7. §. 4.* Non enim quaeritur, an adfuerit consensus, sed an alterius habuerit metum mihi inferendi idque proinde, quod promisi, acceptandi? Quemadmodum vero metum incutiens

(*) Vani enim timoris iusta excusatio non est. *l. 184. D. de reg. iur.* Videfis tamen quae eleganter hanc in rem differit BARBEYRACIVS ad PVFFENDORFFIVM *l. c. Lib. III. Cap. 4. §. 10. n. 5.*

cutiens id non habet, ita a mea parte nulla oritur obligatio ad praestandum id, quod promisi. Vbi enim nullum ius, ibi nulla obligatio. Hinc nec opus restitutione integrum, quod GROTIUS deceptus iuris Romani commentis vrget *de Iur. Bell. ac Pac. Lib. 2. Cap. 17. §. 7.*

§. VI.

Progredimur ad dolum. Hunc autem omnem excludere consensum, nemo ibit inficias. Dicitur eum a dolando, id est minuendo, laedendo DONATI auctoritate ad TERENTII *Eunuch. Act. 3. sc. 3. v. 9.* probat laudatus NOODT *de forma emendandi doli mali Cap. 1.* δολος enim graece vocatur laesio, & dolones tela quaedam bellica. Qui itaque alterum decipit is eum laedit; sed laesio repugnat iusti regulis, quae in omnibus conuentionibus bonam desiderant fidem. Vbi ergo alter me decipit exulat bona fides, adeoque conuentio subsistere nequit. NOODT *l. c. Cap. 4.* Equidem nos non fugit, & eum errare, qui decipitur, ab eiusque parte adesse errorem efficacem, sed probe est perpendendum, eum alterius fraude doloque in errorem esse coniectum. Qui vero decipitur, is non consentit, qui non consentit non paciscitur, qui non paciscitur, is etiam non transigit. Quod autem nonnulli in ea sint sententia, distinguendum esse, an dulus causam dederit transactioni, an vero saltem inciderit, non conuenit naturali aequitati, quae omnem omnino dolum seuerè prohibet. Fecit Ius Romanum, quare ii secus senserint, quamuis ne hoc quidem iure fuerit differentia inter dolum causam dantem bonae fidei contractui et incidentem, de quo fusius differemus *Cap. II. §. XII.*

Qui dolo inducitur ad contrahendum non consentit.

Neque distinguendum inter dolum causam dantem transactioni & incidentem.

§. VII.

§. VII.

Nihil vero
dolus a ter-
tio adhibitus
operatur.

Dolus a tertio adhibitus huc plane non pertinet, quia a transigente commissus non est, & sic extra ipsum reperitur. Decipiens tamen salua ceteroquin transactione, ad id, quod interest, praestandum adigi potest. *TITIVS l. c. Obf. 218.* Verum enim vero, inquires forte, non quidem dolum personae subesse, sed eum ex re ipsa oriri. Est haec tua obiectio admodum illepidataque plane inepta. Nonne enim dolus, fraus, fides, sunt affectiones hominum indeque de rebus inanimatis praedicari nequeunt? *THOMASIVS cit. Diss. Cap. 2. §. 4. lit. b.* ubi *Dolus*, ait *fraus*, *fides bona mala etc. sunt affectiones hominum, quae non nisi improprie de rebus inanimatis.* De his *dolum non magis conuenienter praedicabis ac risum aut lacrymas. Sed prata tamen vident. Vtique, sed stylo poetico, non eo, quem postulat philosophia iuris.*

§. VIII.

Conclusio
Capitis I.

His ita clare demonstratis, nemo dubitabit amplius transactionem, si dolus metusque absit, ita esse validam, vt nullo prorsus praetextu possit rescindi. Restat itaque vt Capite II. videamus: an etiam iure ciuili subsistat transactio, si quis se vltra dimidium laesum esse adfirmet, recurratque ad *l. 2. C. de Rescind. Vendit.* tanquam ad sacrum quoddam Palladium, & Capite III. quid obtineat iure Germanico et vsu forensi.

CAPVT

CAPVT II.

DE

TRANSACTIONE NON RESCIN-
DENDA PROPTER LAESIONEM VLTRA
DIMIDIUM SECVNDVM IVS
ROMANVM.

§. I.

Plerique non infimi ceteroquin subsellii ICTI L. 2. C. de Rescind. Vend. summopere commendant illamque ex ipso fluere rationis fonte sibi persuadent. Quae causa mouit THOMASIVM, vt peculiari, quam laudauimus, dissertatione, de cerebrina huius legis aequitate ageret, simulque ostenderet Cap. III. §. 8. absone hanc legem a quibusdam Doctoribus etiam ad laesionem ultra dimidium in transactionibus extendi. Cum vero hoc argumentum non pertractauerit sigillatim, operae pretium nos facturos credimus, si paulo fufius demus demonstratum, oleum operamque perdere eos, qui ita subducunt rationes.

Aequitas l. 2. C. de Rescind. Vendit. est cerebrina.

Lex ipsa ad transactiones extendi nequit.

§. II.

Historiam l. 2. C. de Rescindenda Venditione iamiam contexuit THOMASIVS l. c. Cap. 2. §. 5. seqq. ad quem Lectorem ablegamus. Prohibent enim dissertationis limites, vt eam hic repetamus. Id interim praeponimus, admodum esse verosimile, DIOCLETIANVM non propter laesionem ultra dimidium, sed propter quamcunque, quae non est leuioris momenti, concessisse contractus rescissionem, indeque verba l. 2. MINVS AVTEM PRETIVM et l. 8. NISI MINVS DIMIDIO, referenda esse ad TRIBONIANI emblemata. Sed quaeris, quae sint huius coniecturae argumenta? Videsis ea in laudata Diff. Cap. II. §. u. et si tibi tunc videatur verosimilius, ipsum

Historiam l. 2. contexit THOMASIVS.

B

l. 2.

l. 2. et 8. architectum eorundem auctorem esse, suauiter fruere hac tua coniectura, nos tibi eam non inuidebimus.

§. III.

Quomodo
differat pa-
ctum & trans-
actio,

Id vero ostendendum est clarius: differatne pactum a transactione? Audiamus VLPIANVM ad edictum l. 1. D. de Transact. Qui transigit, inquit, quasi de RE DVBIA et LITE INCERTA, neque FINITA transigit: Qui vero paciscitur donationis causa, rem CERTAM et INDVBITATAM liberalitate remittit. Quam DVARENTI interpunctionem adprobamus cum NOODTIO de Pactis et Transact. Cap. III. p. 656. WISENBACHIO Disp. XL. th. I. n. 3. et VINNIO de Transact. Cap. I. §. 6. Recte inde est obseruatum ab iisdem, nos pacisci nulla re cogente, donandi animo, parum curantes, an quid debeatur, an debeatur nihil. Nulla in pacto adest causa, quia sola nititur liberalitate, bene vero in transactione. GYNDLINGIVS Disp. de Transact. stabil. et instabil. §. I. WISENBACHIVS ad Digesta Disput. X. th. I. Sed quamquam transactio differat a pacto et conuento in specie, non tamen excluditur a generali pacti et conuenti appellatione. Dum enim edixit Praetor: PACTA CONVENTA SERVABO, non minus transactiones seruat, quam donationes, NOODT l. c. p. 659. vbi quoque, hac potissimum motus ratione, suspicatur, olim vnum de pactis et transactionibus fuisse titulum, diuisum postea a TRIBONIANO. Vnde etiam simul patet, cur in titulo de transactionibus edictum peculiare non extet, cum is fuerit pars edicti de pactis conuentis. Conuentiois autem vox generalis est. l. 1. §. 3. eod.

§. IV.

Definitur
Transactio.

Est vero transactio: rei dubiae litisque incertae dato aliquo, retento, vel remisso decisio. l. 1. et 2. D. de Trans-

propter laesionem ultra dimid. secundum Ius Roman. II

Transact. Initur itaque illa ab iis, qui dubium atque incertum litis euentum animo versant. GVNDLINGIVS l. c. §. 5. HERM. VVLTEIVS *Conf. Marp. V. I. C. 15. n. 290.* Quae cum ita sint, nonne in omni transactione vtriusque consensum intuitu laesionis adesse animaduertis? Dum enim vterque intelligit, rem adesse dubiam incertumque litis euentum, eius tristes ambages vulturesque forte togatos, qui ipsorum marsupiiis artificiose insidias struunt, pertimescunt, et eam potius componunt transactione, eoque ipso, dum se eam seruare velle promittunt, omni renunciant laesioni, quae postea forte, ipsorum opinione, adparere possit. Quodsi enim facerent secus, id non seruarent, quod promiserunt.

§. V.

Adest itaque in omni transactione incertum atque ambiguum. §. IV. Quod vero ambiguum eius certa esse nequit aestimatio, quia est ambiguum. Vbi vero aestimatio certa deficit, laesio vltra alterum tantum probari nequit. Ignoratur enim prius tantum, quia adhuc nescitur, quantum debeatur; alterum tantum vero primam summam praeponebat, nec sine illa intelligitur. Quid vero postea forte innotescat, non attenditur, quia tunc non amplius transigitur, sed iam transactum omnisque lis finita est. GVNDLINGIVS l. c. §. 42. VVLTEIVS l. c. n. 287.

§. VI.

His ita probatis, expendendum erit paulo curatius, quae fuerit Ictorum veterum de laesione in transactionibus sententia. Non vero patitur Iuris Romani ratio, indulgere rescissionem transactionis, licet quem vltra dimidium laesum esse adpareat. Clarum id fit, non solum ex iis quae iam a nobis dicta sunt, sed confirmat nos

Quia adest incertum laesio vltra alterum tantum probari nequit.

Icti Romani negarunt propter laesionem rescindi transactionem. Idque probatur 1) per

l. 78. §. 6. ad
SCtum Tre-
bell,

etiam in ea sententia SCAEVOLA in l. 78. §. 6. D. ad SCt. Trebellian. Heres, enim inquit, eius, qui post mortem suam rogatus erat uniuersam hereditatem restituere, MINIMAM QUANTITATEM, quam solam in bonis fuisse dicebat, his, quibus fideicommissum debebatur, restituit: POSTEA REPERTIS INSTRUMENTIS apparuit, QUADRUPLO AMPLIUS hereditate fuisse. Quaesitum est, an in reliquum fideicommissi nomine conueniri possit? Respondit, secundum ea, quae proponerentur, SI NON TRANSACTVM ESSET, posse. Quid desideras clarius? Transactio rescindi nequit, licet quadruplo amplius fuerit in hereditate. Sed regeris forte, sciuisse fideicommissarium vires hereditatis & transegisse post reperta instrumenta, eamque ob causam eam rescindendam non esse respondisse ICRUM. Quod tamen ne veri quidem speciem habet. Nam in ipsa lege dicitur, non transactionis tempore, sed POSTEA primum reperta fuisse instrumenta, ex quibus apparet laesio. SCHILTER *Exercit. IX. th. 15.* Imo eo casu non fuisset transactio, sed gratuita pactio et iuris liquidi remissio. VINNIUS *Qu. Select. L. 1. c. 57.* Eiusdem farinae esset illud, quod alius forte proferret argumentum: in proposita specie de enormi laesione simul fuisse transactum. Nonne enim ibi sermo est, de uniuersa hereditate omnemque asseritur transactione litem fuisse sopitam? De laesione nihil in toto themate reperitur. GYNDLINGIUS *cit. Diff. §. 43.*

2) Quia transactio ad lites finiendas adinuenta est.

§. VII.
Et haec quidem sufficere possent ad stabiliendam eam, quam defendimus sententiam, nisi et alia non minoris ponderis superessent argumenta. Constat enim transactionem esse inuentam ad lites finiendas. *L. 12. C. de Transact.* Sed num finirentur lites, si sub laesionis praetextu rescissioni sit locus denuoque iis aperiatur fenestra? ANT.

FABER

FABER *Error. Pragm. Dec. VIII. Err. 10. n. 2.* Deinde notum est, comparari transactionem iuriiurando *l. 1. §. 2. D. de Iureiur.* Quemadmodum vero tunc non quaeritur, an debeatur, sed saltem, an iuratum sit: *l. 5. §. 2. D. de Iureiur. §. 11. Inst. de Actionib.* ita etiam hic non quaerimus, an quis sit laesus, sed an transactum fuerit. Eadem utroque casu ratio adest, et sic eadem quoque fieri debet applicatio. Accedit **DIOCLETIANVM & MAXIMIANVM** rescripisse in *l. 20. C. de Transact.* *Non minorem auctoritatem TRANSACTIONVM, quam RERVM IUDICATARVM esse, recta ratione placuit.* Iam vero iuris est manifesti, rem iudicatam laesionis praetextu rescindi non posse. *l. 4. C. de Re iudic.* Quis itaque negaret, idem iuris esse, si propter laesionem rescindenda esset transactio? **HARMENOPVLVS** *l. 1. tit. 10. FABER l. c. Dec. VIII. err. 10. n. 8. HERING de Fideiuss. C. 20. §. 7. n. 3. ZANGER de Except. p. 3. c. 18. n. 1. seq.* Sed haeres adhuc in ancipiti? Velim audias **PAVLVM** in *l. 65. §. 1. D. de Condict. indeb.* *Et quidem, inquit, quod TRANSACTIONIS NOMINE datur, licet res NULLA MEDIA fuerit, non repetitur: nam si lis fuit, hoc IPSVM, quod a LITE DISCEDITVR, CAUSA videtur esse. Sin autem EVIDENS CALVMNIA detegitur et transactio imperfecta est, repetitio dabitur.* Videsne, sat iustam fuisse causam, ut a lite discedatur? Si vero ea sufficit, non attenditur laesio, non enormis, non enormissima, sed sufficit, iustum adfuisse litis metum. **GVNDLINGIVS** *cit. Diff. §. 7.*

§. VIII.

Quaeritur propterea, quid efficiat error? sed iam *Cap. I. §. IV.* ostensum est, errorem atque ignorantiam non esse excludendam, quia subest causa dubia. Verum enim vero id eo extendendum non est, si quis putavit

3) Quia comparatur Iuriiurando.

4) Quia similis est rei iudicatae.

5) Quia sufficit iustus litis metus.

Quid efficiat error?

tauit subesse litem, cum tamen subsit nulla. In hunc enim errorem antecedentem consentit nemo, nec etiam ex negotii natura consentire potest. GVNDLINGIVS *l. c. §. 7.* CARPZOVIUS *L. V. Resp. 7. et Resp. 66.* Neque obstat *l. 29. C. de Transact.* Quaeritur enim, an si cum aliquo super hereditate transactum et res quaedam hereditariae apud tertium reperiantur, illae ab eo peti possint. Respondet Imperator, posse, quia transactio inter alios inita, tertio neque prodest, neque nocet. BRVNNEMANVS *ad c. l. 29. n. 1. seqq.*

§. IX.

De quo non cogitatum, de eo non transactum.

Nec id praetermittendum est, transactionem ad id saltem, de quo cogitatum, esse extendendam. Lites enim de quibus non cogitauimus in suo statu retinentur *l. 5. D. de Transact.* BYNCKERSHOECK *Obs. Iur. Rom. Lib. 4. Cap. 2.* Quo sensu etiam transactiones stricti iuris esse dicuntur. GVNDLINGIVS *cit. Diss. §. 46.* BACHOVIUS *ad TREVTLERVM Disp. VII. tb. 6. lit. A.* Casus est in *l. 3. §. 1. et l. 12. D. de Transact.* Transigit TITIVS super iis quae ipsi in testamento relicta, sed postea reperi sunt codicilli, recte nunc petit fideicommissum, de eo enim duntaxat cogitavit, quod in iis tabulis, quas tunc nouerat, continebatur.

§. X.

Neque *l. 2. C. de Rescind. Vend.* ad transactionem extendi potest.

Vltimum praesidium dissentientes quaerunt in *l. 2. C. de Rescind. Vendit.* et suadere aequitatis rationem, vt eam ad transactiones extendamus, adfirmant. Sed iam satis dedimus demonstratum, ante DIOCLETIANI tempora non cogitatum fuisse de transactione propter laesionem rescindenda, ita, vt is inepte ageret, qui in re clara noua sibi formaret dubia. Imo ne ipsum quidem DIOCLETIANVM de tam inepta extensione cogitasse, exinde fit certum, quia nullum eius rei in vniuerso iure superest vestigium.

gium. Ipsa enim lex 2. de venditore loquitur, et quid in ea est ex quo possit coniectura capi, quod idem constitutum voluerit in transactione? ANT. FABER *Error. Pragm. Dec. VIII. Error. 10. n. 3.* Ergo primum post eius tempora sub specie aequitatis extendi coepit. Imo mihi admodum est opinabile, post IACOBVM DE ARENA, cuius opiniones ex legum mente petitas fuisse fatetur BARTOLVS in *tr. banditor. n. u.*, huius extensionis primum architectum fuisse eundem BARTOLVM ad *l. si quis cum aliter 2. D. de V. O. sed est*, inquit, *differentia in modo aestimandi, quia in transactione aestimatur DVBIUS EVENTVS LITIS, ad hoc, ut videatur, an quis sit deceptus, ultra DIMIDIAM IVSTI pretii. Nam illius dubii euentus venit in aestimatione: non autem aestimabitur quantum erat in VERITATE; unde respectu VERITATIS poterit esse DECEPTVS VLTRA DIMIDIUM IUSTI pretii.* Ergo BARTOLVS laesionem ad dubium litis euentum refert, si nimirum transigens minus dimidia quam ex lite, si ista ante transactionem finita esset, deductis expensis, omnino habiturus fuisset, ex transactione acceperit. COTHMANNVS *Vol. 1. Resp. 28. n. 261. seqq.*

§. XI.

Hinc CARPZOVIVS in *Iurispr. Forensi Part. 2. Const. 34. Def. 1.* Etenim, inquit, cum remedium dict. l. 2. in contractibus commutativis absque controvērsia locum habeat, cur non et ad TRANSACTIONEM accommodaretur l. 5. C. de dolo malo, iniquissimum sane esset nullam hic laesionis considerationem admitti, quam nullis verborum etiam amplissimorum clausulis excludi interpretes concedunt. HEIGIVS *Quaest. 9. n. 18.* Refugit itaque CARPZOVIVS et qui cum eo faciunt ad l. 5. C. de dolo malo, in eoque se inuenisse credunt firmissimum sententiae quam propugnant praesidium. Rescribunt vero in ea lege

CARPZOVIVS refutatur.

lege Imperatores iidem: Si supersite patre per emancipationem tui iuris effecta, matri successisti, rebusque tuis per legitimum tutorem patrem eundemque manumissorem administratis, postea TRANSEGISTI cum eo BONA FIDE; perspicias, quod si pactum tantum factum sit, petitio tua per exceptionem submouetur: si vero nouatio legitimo modo intercessit, et acceptilatio subsecuta est: nullam tibi cum eo superesse actionem, sane si LAESA ES IMMODICE liberatione solemniter per nouationem atque acceptilationem tributa: non DE DOLO propter PATERNAM VERECUNDIAM, sed in FACTVM ACTIO tibi tribuenda est. Filia emancipata Amphidrosa cum patre super gesta tutela bona fide transegerat; sed laesa erat DOLO patris, quaerit, qua actione contra eum experiri possit. Respondent Imperatores: Si laesa es IMMODICE quidem non actione DOLI, sed in FACTVM propter PATERNAM VERECUNDIAM agere potes. Notum enim est contra extraneos competiisse, si alia actio non superfuisset l. 1. §. 2. et l. 2. C. eod. eam de dolo, contra patrem vero saltem actionem in factum subsidiariam. l. u. D. de dolo malo. Valde itaque semet ipsos decipiunt, qui immodicam laesionem, cuius in hac lege mentionem iniiciunt Imperatores, interpretantur ex l. 2. C. de Resc. Vend. Non enim dolus ex quantitate damni, sed ex qualitate facti (*) aesti-

(*) Neque obstat l. 36. D. de verb. signif. Nam verum est, quod ait ULPIANVS, rem dolum in se habere. Sed non pertinet ad casum laesionis enormissimae, sed plane diuersum, ut si stipulatio facta sit sine causa, l. 2. §. 3. D. de doli mali except. stipulatus est Titius seruum Stichum, sed hic iam tempore stipulationis erat mortuus, vel postea sine culpa tamen promissoris. Nihil stipulator ab initio dolo fecit, sed tamen exceptione doli potest repelli, quia hoc ipso est in dolo, quod nunc seruum petit. ANT. FABER Error. Pragm. Dec. l. Err. 7. n. 12.

aestimatur. *l. 10. C. eod.* Eam igitur ob causam adiectum, dandam actionem in factum subsidiariam, quia propter modicam laesionem dari non solet. *l. 9. §. 5. et l. 10. de Dolo malo.* ANTON. FABER *de Erroribus Pragmat. Dec. l. Error. VII. n. 6. seqq. n. 22. seqq.* VINNIUS *Qu. Ill. L. I. c. 57. p. m. 284.* HAHNIUS *ad WESENBECIUM Tit. de Transact. n. 8.*

§. XII.

Supereft, vt de transactione dolo metuue inita disquiramus. Constat autem quod tunc non quaeratur, an quis fit laesus, sed an deceptus metuue ad promittendum adductus. Qua ratione motus eiusmodi transactionem non subsistere posse respondit VLPPIANVS *l. 9. §. 2. D. de Transact.* quia is, qui ita transigit, non paciscitur, sed decipitur. NOODT *l. c. Cap. 15. p. 705.* Deinde et illud certum, iniuisse Quirites transactionem modo pacto nudo, si aliquid saltem promissum, *l. 21. et l. 28. C. de Transact.* modo, si datio vel factum interuenerit, eam transiisse in contractum innominatum, *l. 33. C. eod.* modo accessisse stipulationem, eoque casu datam fuisse actionem ex stipulatu, *l. 21. C. l. 33. eod.* modo interposita stipulatione Aquiliana et itidem competiisse actionem praescriptis verbis. *l. 4. et 5. D. eod.* NOODT *l. c. Cap. 4.* Interueniente itaque stipulatione, quia suberat stricti iuris negotium, auxilio praetoris extraordinario opus erat, postquam formulam de dolo malo adinuenit GALLVS AQUILIUS Collega et familiaris CICERONIS. NOODT *de forma emend. doli mali Cap. 5. p. 487.* Quod si autem in bonae fidei negotium transferit transactio, hoc praetoris auxilio opus non erat, quia illud ipso iure nullum siue dolus ei causam dederit, siue inciderit. Quod sicuti rationi conuenit; ita idem placuisse Romanis erudite demonstratum dederunt GYNDLINGIUS *in Digestis p. 356.* NOODTIUS *l. c. Cap.*

Cap. 2. et 7. et SCHVLTINGIVS ad Digest. Tit. quod metus causs. §. 6. et de dolo malo §. 4.

§. XIII.

Idem metus nullam reddit transactionem.

Progredimur ad vim metumque. Sed in stricti iuris contractibus ante AQVILII edictum non magis metus quam dolus vindicabatur, valebatque et civili et praetorio iure. Sed post huius edictum, de quo §. X. verba fecimus, coepit rescindi actione vel exceptione doli mali, l. 14. §. 13. D. Quod metus caussa. quia videbatur is qui dolo fecisset etiam metu fecisse. Primus LVCIUS OCTAVIVS Praetor A. V. C. IOCLXXVIII. edictum proposuit: QVOD PER VIM AVT METVM GESTVM RATVM NON HABEBO, vnde etiam FORMVLA OCTAVIANA audit CICERONI Orat. III. contra Verrem. c. 65. Quod sicuti clarissime probatum dedit GVNDLINGIVS Diff. de efficientia metus Cap. 3. §. 4. not. 1. ita concidunt ea, quae NOODTIVS de Pactis C. 16. et SCHVLTINGIVS ad Digest. Tit. de dolo malo §. 3. in medium protulerunt Cassiumque eam primum proposuisse existimarunt. Nam non quaeritur hic de generali doli exceptione, sed speciali metus actione et exceptione. GVNDLINGIVS in Digestis p. 347. §. 10. seqq. BOEHMERVS Diff. de Except. metus iniusti in statu natur. et civil. Cap. 2. §. 3.

§. XIV.

Epilogus
Capitis II.

Sed quorsum haec disputamus. Vt scilicet nemo non intelligat, transactionem, si ea transferit in negotium stricti iuris, rescindendam fuisse praetorio auxilio, sin vero in bonae fidei, eam ipso iure fuisse nullam atque irritam. Non enim rescindi potest id, quod ipso iure non tenet. ANT. FABER Error. Pragm. Dec. I. Error. 7. n. 17. Nulla hic occurrit de laesione quaestio, neque haec in causa est, quod negotium subsistere nequeat, cum in id

propter laesionem ultra dimid. secundum Ius Germ. etc. 19

id solummodo inquirat praetor, an dolus subsit metusue? BRUNNEMANNVS ad d. l. 65. de Cond. indeb. n. 5. seqq.

CAPVT III.

DE

TRANSACTIONE NON RESCINDENDA PROPTER LAESIONEM VLTRA DIMIDIUM SECVNDVM IVS GERMANICVM ET VSVM FORENSEM.

§. I.

Germanis omni aevo nihil magis curae cordique fuisse, quam vt sopiantnr lites, probant notissima eorum prouerbia: Ein magerer Vergleich ist besser als ein feistes Urtheil. LAVTERBACHIVS in Diss. de Palmario Aduocat. Cap. 3. th. 47. HERTIVS Lib. I. Paroem. u. item: eine gütige Handlung bricht einen feinen Zahn oder Bein aus. LEHMANNVS Florileg. p. 787. Vnde etiam LEHMANNVS ZINGREFF prudenti consilio suasisse fertur: Daß derjenige so eine rechtes Sache um eine Henne hat, ein Ey nehmen solle, und die Sache lassen geschlichtet seyn. MULLERVS ad STRVVIVM Exercit. VI. th. 34. Pertinet huc etiam illud Gallorum, *il gaigne assez, qui se met hors de proces.* VINNIUS Select. Quaest. Lib. I. Cap. VII. Rectissime propterea rationes subduxit ACVRSIVS: *Melius est, inquit, unum tene, tene, quam centum cape, cape, scilicet per litigium.*

§. II.

Cum itaque adeo exosae iis semper fuerint lites quid mirum, si iudicibus serio iniunctum, vt, licet id ne quidem vrgeant litigantes, tamen curent sollicito, vt

Hinc iudicibus amica compositio iniuncta.

1) in REC.
IMPER. NO-
VISS. §. 110.

2) ORD.
PROC. MAGD.
Cap. 6. §. 1.

amicabili compositione controuersiae litesque componantur. ZIEGLER in *Dicastice Concl.* 22. §. 5. Anleitung zum Proceß *Lib. I. Cap. 5. §. 1.* Hinc etiam in RECESSV IMPERII NOVISS. §. 10. prudenter dispositum est: Daß der Richter erster Instanz die Partheyen in zweifelhaften Sachen nicht allein vor angefangenen Recht- Stand und lichts contestation, sondern auch in quacunq[ue] parte iudicii durch alle dienliche Mittel und Wege, auch schiebliche Erinnerungen in Güte von einander zusehen, und hierdurch alle weisläuffige und kostspielige Rechtsfertigung zu verhüten sich beflisse. VENT. DE VALENT. in *Parthen. litig.* L. 2. C. 4. n. 10. CARPZOVIVS P. I. C. I. D. 10. IDEM L. III. Tit. 4. Resp. 35. n. 1. KNICHEN de *Saxon. non prou. iure voce lus C. 3. n. 73.* Idem quoque constitutum legimus in ORDINAT. PROCESS. MAGDEB. C. 6. §. I. vbi: Wann die Partheyen auf den angeetzten Tag, da sie vor beschieden, gehorsamlich erscheinen, so sollen die Cangler und Rärthe, auch alle übrige Gerichts-Obrigkeit, und Verwesere, allen möglichen ernstlichen Fleiß anwenden, dieselbe ihrer habenden Irrungen halber, durch billigmäßige Wege, mit ihrer allerseits Bewilligung in der Güte zu vergleichen, damit die Unkosten langwieriger und beschwerlicher Rechts-Processe ersparet, und ein jeder dasjenige, dazu er befugt, in der Güte und ohne Weitsläuffigkeit haben und erlangen, auch die Unterthanen um so viel desto mehr mit einander in Friede und Einigkeit leben mögen. Eodem modo in COD. FRID. Part. IV. Tit. 7. §. 1. seqq. sapienter disponitur: Es soll vor allen Dingen gleich bey Anfange des Processes, ehe die Partheyen in eine Verbitterung gerathen, die Güthe versucht und alle Mühe angewandt werden, die Sache zu vergleichen. Zu dem Ende sollen jederzeit bey der ersten Citation die Partheyen ermahnet werden in Person, oder durch einen zur güttlichen Handlung genugsam instruirten Bevollmächtigten zu erscheinen, mit dem

Bey

Bestügen, daß die Güte versucht werden und beyde Theile sich den Tag vor den Termino bey dem Praesidenten melden sollen. Wenn die Partheyen in Person erscheinen, muß der Präsidēt einen oder ein paar Ráthe deputiren, welche die Sache in der Neben-Stube ohne Advocaten vornehmen, beyde Theile mit ihrer Nothdurft hören, ihre Documenta und Briesschaften nachsehen, ein förmliches Protocoll darüber halten und solches denen Partheyen vorlesen müssen. Wenn der Commissarius solchergestalt die völlige Information genommen, muß er Vorschläge zur Güte thun, auch wenn es nöthig die Advocaten, wenn sie vorhanden, mit zu ziehen, und wenn die Haupt-Sache selbst nicht abgethan werden kann, wenigstens die Kleinigkeiten vergleichen und die Incident-Puncte coupiren. Sed facit plerumque animus litigantium odii plenus & consiliis patronorum causæ, qui id agunt vnice, vt eos aere emungant, plane occoecatus, vt lites per amicabilem compositionem magis protrahantur, quam sopiantur. THOMASIVS *Dissert. de Litium protract. per amicabilem compositionem.* Interim abusus non tollit vsum.

§. III.

Quod si igitur sapiunt litigantes optime faciunt, si non audiunt blandas eorum voces, qui litis tutelam ambiunt, licet cum gravitate multa de causæ iustitia differant. Incertum enim ea semper habere poterit exitum, licet de iusticia causæ confidas plenissime. Imo non inverecunda cogitatio est eius, qui lites extimescit & excreatur. l. 4. §. 1. D. de alien. mut. iud. caus. fact. Hinc OLDENDORPIVS *Class. I. Art. II. in Except. de rei convent.* Multi certe, ait, *reperiuntur boni viri, qui malint re aliqua carere, quam strepitu vexari iudiciario, praesertim cum vident, sacrosanctas iustitiae officinas ubique constupratas.* Quid quod ipse CARPZOVIVS *Part. I.*

Et optime faciunt litigantes, si potius transigant, quam incerto eventui litis se submittant.

Const. I. Def. 9. verbis ad misericordiam mouendam compositis, adferat, Aegyptios decem plagis fuisse castigatos, sed miseros litigantes mille subiici. WESENBECIUS *Conf. 23. n. 39.* VENTUR. DE VALENT. *Parth. litig. L. I. c. 4. n. 14.*

Sed nonne rescindenda transactio propter laesionem ultra dimidium? Quod negatur & refutatur SCHILTERVS.

§. IV.
Quae cum ita se habeant, exsurgit quaestio: an Germanorum iure transactio propter laesionem ultra dimidium sit rescindenda? Sed reiecimus iam *Cap. II. §. XI.* CARPZOVII fundamentum, clarissime ostendentes: *l. 5. C. de dolo malo* non agere de rescissione propter laesionem immodicam, sed propter dolum, qui omnia omnino negotia nulla reddit atque irrita. Attamen SCHILTERVS *Exerc. ad Pand. Exerc. IX. §. 18.* in ea est sententia, Iure Germanico ex aequitatis ratione transactionis iudicialis aequae ac extraiudicialis rescissionem fuisse permissam. Quemadmodum vero ex iis quae *Cap. I.* disseruimus, facile est ad intelligendum, istam aequitatem esse cerebrinam; ita remanet facti quaestio: quid senserint Germani? Sed ne quidem verosimile est, gentem litibus adeo infestam & cui fides in tanto semper fuisse constat pretio, *Cap. I. §. 1. Cap. III. §. 1.* ob laesionem solam, et ex post facto primum adparente, sustulisse compositiones nouisque litibus aperuisse fenestras. Non itaque credimus SCHILTERO asserenti contrarium, quia id quod dixit, non probauit. GVNDLINGIVS in *Digestis p. 256. §. 9.*

Germaniae Icti ex aequitate cerebrina adplicarunt *l. 2. C. de Rescind. Vend. ad transactiones.*

§. V.
Quod vero in transuersum egit plerosque Germaniae Ictos fuit, quod aequitatem cerebrinam in pretio habuerint & propterea existimauerint, nihil esse aequius quam adplicare *l. 2. C. de Rescind. Vend. ad transactionem.* Hinc etiam non mirum, eos sententiae quam propugnabant decisionem petere ex Iure Romano. Sed quia

Cap.

Cap. II. iam clarissime est demonstratum, aliam plane Iuris Romani et Imperatorum, quam ii confingunt, fuisse mentem, facile patet, quod cum concidat fundamentum, etiam vno ictu conclusiones, quas inde deducunt, concidere debeant.

§. VI.

Noli autem existimes, vnam eandemque eorum qui in aduersariorum castris militant esse sententiam. Sunt enim qui cum BARTOLO, quem ipso nomine venerabilem esse perhibet HEIGIVS Part. 2. Qu. 9. n. 12. distinguunt, an laesio aestimetur respectu habito ad rei ipsius quae v. c. in iudicium deducta erat aestimationem, & eiusmodi laesionem non inducere dicunt hoc remedium: an vero ad ipsum litis euentum, quod quilibet alius alterum tantum pro dubio litis euentu daturus fuisset, quod demum casu cum BARTOLO admittunt rescissionem. PINELLVS ad l. 2. C. de Rescind. Vend. Part. I. Cap. IV. n. 14. BACHOVIUS ad TREVTLERVM T. I. disp. 7. th. 6. lit. c. Demum alii ad ipsam rei controuersae aestimationem respicere malunt, si laesio excurrat in notabili quantitate. Modicam enim non curant, quos recensent PINELLVS l. c. et HEIGIVS l. c. n. 13. seqq. Quae vero sententia ex his omnibus veritati accedat proxime vsuque forensi sit adprobata, manet adhuc incertum, vno hoc, altero contrarium asserente et veramque sententiam pro communi venditante. HEIGIVS l. c. n. 1. 2. 13. MYNSINGERVS Cent. I. Obs. 33. Cent. 6. Obs. 91. MANZIVS Decision. Palat. Qu. 46. n. 5. Sed amicus Plato, amicus Aristoteles, nobis magis amica veritas esto.

§. VII.

Recurrit HEIGIVS l. c. n. 14. seqq. ceterique qui rescissioni locum faciunt, ad dolum, & hunc adesse in laesione enormi sibi persuadent. Sed iam Cap. I. §. 5. 6. demon-

Variae aduersariorum opiniones. Alii restringunt id ad dubium litis euentum.

Alii ad ipsam rei controuersae aestimationem respicere malunt.

Alii in enormissima laesione dolum adesse credunt, quod

tamen falsum est.

monstratum dedimus, propter dolum non rescindi transactionem, sed eam esse ipso iure irritam et nullam. Interim non semper adest dolus, si quis ultra dimidium se laesum esse conqueratur, cum eiusmodi laesio etiam sine dolo contingere poterit, quod sicuti comprehensu difficile non est, ita ulteriori probatione non indiget. Potest utique, quod iterum vrget HEIGIVS l. c. n. 21. lis fingi per calumniam, sed hoc non controuertitur. Bona enim adesse debet fides, quae certe omnino excludit dolum. MEVIVS P. 4. Dec. 31. Praefertim cum quoties de laesione probanda agitur ad tempus contractus respiciendum et probatio dirigenda sit, non quod ex post facto accidit. MASCARDVS de Probat. Lib. 2. Concl. 962. n. 4. seqq. HEIGIVS l. c. n. 24. Eo vero tempore aderat res dubia atque plane incerta, adeoque incomprehensibile est, probari posse in re incerta certam laesionem. Cap. II. §. 5. HAHNIVS ad WESENBECIUM Tit. de Transact. n. 8. Quo etiam argumento refellitur HEIGIVS l. c. n. 16. vbi in ea est opinione, eum esse in dolo, qui comperta tam enormi laesione, tamen se tueatur transactionis exceptione. Non enim nunc primum transigitur, sed iam est transactum omnisque lis composita.

§. VIII.

Male a BAROLO ad dubium litis euentum refertur.

Alii ad istam aestimationem in

Hinc iam animaduertentur ipse PINELLVS l. c. n. 12. MOLINA de Primogen. Hispan. Lib. IV. Cap. 9. n. 36. male a BARTOLO laesionem ad dubium litis euentum referri, cum is sit incertissimus. Et hac etiam de causa fateatur HEIGIVS l. c. n. 27. sibi annos duodecim continuos cognitioni causarum in curia suprema & intermediis iudicibus vacanti, nondum videre contigisse exemplum vllum, quo quis se ultra dimidium in transactione laesum esse liquido comprobasset. Mouit haec incertitudo PHILIPP. CORN. Vol. 1. Conf. 166. 189. quem et alii plures sunt secuti,

cuti, quos magno numero recenset PINELLVS *l. c. n. 26.* notabili
vt alteram amplecteretur sententiam, vt si quis laesus sit quantitate
ultra dimidium iustae aestimationis, rata maneat trans- excurrentem
actio, sin autem ea excurrat ultra dimidium in notabili respiciunt.

Quae opinio licet itidem
ex aequitate imaginaria in cerebro Doctorum nata sit;
tamen teste MYSINGERO *Cent. I. Obs. 33. Cent. 17. Obs. 91.*
Camerae Imperialis assessores eam adprobarunt. Quid
quod HEIGIO auctore ita pronunciatum d. 8. Maii 1596.
extra Saxoniam.

§. IX.

Demum in Saxoniam auctoritate publica rescinden- Iure Saxoni-
dam esse transactionem propter laesionem ultra dimi- co lege per-
dium per *Constit. AVGVSTI P. II. Const. 34.* est disposi- missa est re-
tum his verbis: Unsere Schöppen: Stühle seynd bishero des- scissio ob lae-
sen einig gewesen, daß die dispositio *l. 2. C. de Resc. Vend.* sionem ultra
auch in Transactione statt haben soll, ungeacht was etliche dimidium.

der Doctorn weitläufftig hiervon disputiren, aber diß ist et-
wan bedenklich gewesen, ob iuxta distinctionem BARTOLI
zusprechen, qui facit respectum ad euentum litis, Wann
aber der Beweis disfalls sehr schwer und auch fast unmög-
lich ist, so haben sich unsere Berordnete hierinn verglichen,
auf die laesion vor sich selbst, und nit auf LITIS EVEN-
TVM zusprechen. Quod tamen 1) solum restringunt Quod male
CARPZOVIVS *ad cit. Const. D. 4. RICHTER P. 2. Dec. 99.* solum 1) ad
n. 63. seqq. FRANZKIVS L. 3. Resp. 3. n. 76. et BERLICHIVS extrajudicia-
P. 2. Dec. 363. n. 18. ad transactionem extrajudicalem, in lem restrin-
iudiciali enim laesioni ultra dimidium locum non conce- gunt.

dunt, quia iudicis auctoritas fraudis ac laesionis praesum-
tionem excludit, et quae ab ipso acta sunt, rite celebra-
ta esse praesumuntur. GAILIVS *Lib. II. Obs. 1. n. 10.* Con-
firmant hanc sententiam multis praecudiciis CARPZO-
VIVS *c. Des. 4.* et RICHTER *n. 65.* Sed alii eam etiam in
iudi-

judiciali admittunt, KÖPPEN *Dec. 58. n. 20.* HARPPRECHT *Dissert. de Transact. iudic. th. 33.* BERGER *Oecon. Iur. L. III. Tit. 5. §. 18. n. 4.* vbi etiam ita ab ordine ICtorum Vitebergensium pronunciatum esse a. o. 1691. testatur. Et vereor, ne sententia CARPZOVII et eorum qui tantum admittunt rescissionem in transactione extrajudiciali, abeat a mente Serenissimi legislatoris. Nihil enim ibi de hac differentia, quam propterea temere fingunt Doctores pragmatici. THOMASIVS *cit. Diss. cap. III. §. 10.*

§. X.

2) Rescissioni
locum non
faciunt, si
transactio ex
intervallo
ratificata fue-
rit.

Deinde 2) hanc sententiam, limitant, si ex intervallo transactionem ratam habuerint atque denuo confirmaverint. RICHTER *l. c. n. 55. seqq.* CARPZOVIVS *Def. 2.* PRVCKMANN *Cons. 50.* Rationem reddunt, quia geminatio tollit errorem et inducit scientiam iactationis. KÖPPEN *Dec. 58. n. 25.* Sed vbi scientia ibi donatio, adeoque ex communi Doctorum sententia actus retractari nequit. CARPZOVIVS *l. c.* Sed quid fingi posset absurdius, quam geminationem inducere scientiam? Qui enim denuo declarat, se nolle resilire a transactione, is vtiq; adhuc potest versari in errore atque ignorantia. Quid quod et absone tunc frustra ad legis beneficium, si sciens iuri suo renunciauerit, eum recurrere posse adfirmant. CARPZOVIVS *l. c.* RICHTER *n. 66.* alique. Qui enim donat, rem certam et indubitam liberalitate remittit. Vbi vero res certa, ibi nulla transactio. Quod sicuti *Cap. II. §. 3.* probauimus; ita secus sententium tela non extimescimus.

§. XI.

3) Contra
tertium legis
beneficium
non prodest.

Nec 3) prodest salutare legis remedium, si quis contra tertium possessorem, qui rem iusto pretio et titulo oneroso adquisiuit, ad rescissionem agere velit, et ita pro-

propter laesionem ultra dimid. secundum Ius Germ. etc. 27

pronunciatum refert RICHTER n. 73. Sic etiam 4) a 4) A tertio
tertio contractus propter laesionem ultra dimidium im- rescindi ne-
pugnari et rescindi nequit. Reus enim posset excipere, quit.
quod auctori ius agendi non competeret. RICHTER l.c.
n. 75. 76.

§. XII.

Cessat 5) legis beneficium in transactione iuramen- 5) Cessat, si
to confirmata. Iuramenti enim hanc vim et efficaciam accessit iura-
esse dicunt, ut ex obligatione non efficaci, cui videlicet mentum.
obstat exceptio, faciat efficacem et validam. COLERVS
Proc. Exec. Part. I. Cap. 10. n. 251. RICHTER n. 277. seqq.
Lepida philosophia! Si enim sapis, facile intelliges, iu-
rumentum nunquam novam producere obligationem,
sed esse sermonem accessorium promissionis vel assertio-
nis abstrahendo ab illis nullum plenum sensum haben-
tem. DEVS enim ut vindex periurii inuocatur. Non
itaque inuenta sunt iuramenta ad confirmanda negotia
inualida, sed ad deterrendos homines improbiore, ne
fallant in negotiis alias validis et citra iuramentum etiam
obligantibus. Vnde quemadmodum regulariter accef-
sorium sequitur naturam negotii principalis: ita etiam
iuramentum, si accedat rei prohibita, si negotio ineffi-
caci, etsi non prohibito, novam obligationem non pro-
ducit, sed tunc tamen, ut et in primo casu, ubi rei pro-
hibita iurata promissio accessit, vitium in eo consistit,
quod temere Deus fuerit inuocatus. Ex quo simul fluit,
in iuratis promissionibus non subesse duas promissiones,
vnam iniuram quae homini fiat, alteram iuram, quae
Deo. Nam sola inuocatio Dei ad vindictam, in qua
consistit forma iuramentorum, non continet promissio-
nem Deo factam. THOMASIVS ad LANCELOTTVM
p. 1391. seqq. n. 185. IDEM *Inst. Iurispr. Diu. Lib. 2. Cap. 9.*
LVDOVICI *Dissert. de brocard. omne iuramentum ser-*
uandum

servandum esse, quod salua salute aeterna servari potest. Hinc etiam alii non obstante iuramento, adhuc rescissionem admittunt, quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. SPEIDELIVS *vom Vertrag*.

§. XII.

6) Cessat, si ei renunciatur. Requirit tamen quidam specialem renunciationem.

Sed qui in genere renunciat, is renunciat omnibus exceptionibus.

Denique 6) per renunciationem tolli beneficium nostrae l. 2. probare allaborant RICHTER et CARPZOVIVS. Attamen controuertunt, an sufficiat generalis, an vero requiratur specialis renunciatio. Sunt enim, qui non obstante generali renunciatione adhuc peti posse contractus rescissionem asserunt, quia generalis renunciatio non debet extendi ad ea, de quibus verisimiliter non est cogitatum. RICHTER *n. 84. seqq.* KÖPPEN *Dec. 58. n. 13.* CARPZOVIVS *D. 2. n. 5.* Quae etiam sententia in Saxonia Electorali per cit. Const. adprobata his verbis: es wäre denn, daß auch super laesione ipsa wissentlich transigiret, in welchem Fall solches remedium nicht statt haben soll. Sunt vero alii, qui contrarium defendunt et ni fallor, firmiter innixi rationibus. Qui enim omnibus exceptionibus renunciat, is etiam sine dubio laesioni ultra dimidium renunciat, alias enim non renunciaffet omnibus. Imo verba generaliora omnes sub se comprehendunt species. BVSIVS *ad l. 4. §. 4. si quis caut. in iudic.* CARD. MANTICA *de Tacit. et ambig. conu. l. 16. t. 18. n. 2.*

§. XIII.

Iure Saxonico quidem rescinditur transactio propter laesionem ultra dimidium, sed probatio

Sed quamuis Saxonum Iure inprimis publica auctoritate transactionis rescissio propter laesionem ultra dimidium sit introducta, eius tamen probatio erit difficilima. Qua de causa mirum non est apud CARPZOVIVM non inueniri praeiudicium, probata laesione ultra dimidium rescissam fuisse transactionem, sed semper respondent

propter laesionem ultra dimid. secundum Ius Germ. etc. 29

derunt scabini: Daß das beneficium l. 2. C. de Rescind. est difficilima.
Vend. auch in transactione und gültlichen Vergleichen statt
habe und zulässig sey. Praeterquam, quod RICHTERVS
Responsum referat n. 54. Daß eure Verwilligung vermöge
der Churfürstl. Sächß. Constitution und des l. 2. C. de Re-
scind. Vend. welches denn in allen Contracten, Transactio-
nen und vergleichen statt hat zu rescindiren. Quae cum
ita sint, prudentiae iubent regulæ, vt quis potius absti-
neat et desistat a lite, quam magnos faciat sumtus, in-
certus tamen, annon forte deficiat in probatione atque
reus excipiendo consequatur triumphales honores.
GVNDLINGIVS cit. Diss. de Transact. stabilit. et insta-
bil. §. 44.

§. XIV.

Quod autem Camerae Imperialis praxin attinet, Camerae Im-
equidem MYNSINGERI testimonium pro rescissione perialis pra-
transactionis adduximus. Sed contrarium perhibet GAI- xis incerta
LIVS Lib. II. Obs. 70. n. u. Quomodo enim, inquit, du- est.
bibus litis euentus aestimari poterit, cum ea, quae DVBIA
sunt, aestimationem CERTAM non recipiant. Is enim
qui transigit, remittit incertum et dubium litis euentum,
ergo laesionem allegare non potest. GAILIO subscribit
SEILER in Sentent. Camer. sub a. 1538. Conf. FICHARD.
Conf. 30. n. 86. Vol. 2. ZASIVS C. 18. n. 16. BRVNE-
MANNVS ad l. 2. C. de Resc. Vend. et Conf. 97. MEVIUS
P. 4. Dec. 30. P. 8. Dec. 494. MVLLERVS ad STRVVIVM
Exerc. 6. th. 67. (n.)

§. XV.

Quae cum ita se habeant, eo magis mirandum B. Responderet
STRYCKIVM in Vsf. Mod. Pand. Tit. de Transactionibus B. STRYCKII
§. 22. contrariam defendere sententiam, et pro ea eui- obiectioni-
dentem militare aequitatem existimare. Quam vero nos, bus.
D 3 melio-

meliora edocti, merito facimus flocci. Quod enim B. STRYCKIUS vrget, quasi adparente laesione cesset causae dubietas, ideo falsum erit, quia non ad id, quod post facto forte adpareat respiciendum, cum tunc non amplius transigatur, sed lis iam finita sit transactione.

§. XVI.

Vbi itaque nihil de hac re dispositum cuiusuis subrelinquitur opinio.

Viuius itaque iure incerto. Quot capita, tot sensus. Quot Doctores, tot diuersae opiniones. Qua de causa COLERVS *Conf. 8. n. 6.* hanc quaestionem adeo dubiam esse credidit, vt Decisione Imperatoria indigere videatur. Sequuntur Iudices, vbi ea lege provinciali non decisa, suam quam fouent opinionem, quaeque ipsi veritati proxime accedere videtur. Nobis placuit negatiua, et, nisi nos omnia fallunt, argumentis non ficulis, sed firmis atque indubitatis eam defendimus, in quo adhuc magis nos confirmat SERENISSIMVS LEGISLATOR ORDINATIONIS POLITICAE MAGDEBURGICAE *Cap. 46. §. 1.* Ob gleich jemand, inquiring, zu Rechte erweisen wolte, daß ihme zur Zeit des aufgerichteten Vergleichs mehr denn nach einsten gebühret, als ihme in dem Vergleiche zukommen, oder er durch denselben dreymahl weniger erlanget hätte, als er haben solle, soll denselbe noch der Vergleich, zumahlen wenn er gerichtlich geschlossen, oder von uns, oder auch unser Magdeburgischen Regierung, auf der Sachen vorhergehenden Untersuchung bestätiget worden, dadurch nicht aufgehoben, noch die Erfüllung des Mangels mit Bestande Rechts gesucht werden, ob auch gleich die Urkunden, woraus er die Verkürzung zu behaupten vermeinet, nachher gefunden worden. Er könnte denn, wie Recht, darthun und erweisen, daß die Urkunden woraus er die Verkürzung gehaupten will, zur Zeit des Vergleichs von demjenigen, welcher solche bey sich gehabt, nicht erlan-

erlangen können, ihm auch derselben Inhalt nicht wissend
gewesen, auf solchen Fall würde der Vergleich billig aufgehoben.
Quam limitationem adiicere placuit legislatori Potentissimo.
Factum inde, vt cum ante aliquod temporis spatium in ipsa hac
ciuitate de transactione propter laesionem ultra dimidium,
praesertim cum ea esset extraiudicialis, rescindenda lis
incideret; equidem Patronus causae variis vndique conquisitis
argumentis iisque doctis admodum, sententiam contrariam
stabilitum iret peteretque restitutionem: tamen a iudicio regio
ciuitatis ita pronunciaretur d. 15. Iulii 1722. Daß die gesuchte
restitution nicht statt habe, sondern weil Beklagte den edirten
Vergleich recognosciret, so ist sie auch nach Maßgebung desselben
Einwendens ohngeachtet, die geklagte 325. Thlr. binnen
Monaths Frist cum interesse morae der Klägerinn bey Vermeidung
der Hülffe zu bezahlen verbunden, und wird sie mit ihren übrigen
Suchen ad separatum iudicium verwiesen. Licet vero haec sententia
per remedium appellationis a viribus rei iudicatae suspenderetur;
tamen ea fuit confirmata ab Illustri huius Ducatus Regimine. Quae itaque
in quauis prouincia peculiariter hac de re disposita, quin iis sit
sit standum, nemo ibit inficias. Ita enim IVS PROVINCIALE
WVRTEBERGICVM Part. 2. tit. 22. locum facit rescissioni propter
laesionem enormissimam in transactione. Nec desunt extra
Germaniae limites prouinciae atque regna, vbi publica auctoritate
prohibita transactionis rescissio laesionis ultra dimidium obtentu.
De SABAVDIA locuples testis est ANT. FABER *Error. Pragm. Decad. 1. Err. 7. n. 13.*
Edicto serenissimi Sabaudiae Ducis d. a. 1577. fuisse prohibitum,
ne qua posthac restitutio in integrum detur aduersus transactionem
praetextu quarumlibet enormis et immodicae laesionis. Idem etiam
apud GALLOS Regia Constitutione introductum esse

esse adferit, inuitis pragmaticis, quorum interest plurimis libitibus implicari miseram plebem, quod commodius fieri nequit, quam si contractus rescindatur laesionis praetextu.

§. XVII.

Conclusio.

De dolo metuque nihil addimus noui, cum ea pos sint sufficere, quae Cap. I. et II. fustus sunt disputata. BERLICH P. 2. Dec. 263. n. 27. seqq. MULLERVS ad STRV- VIVM Exerc. 6. n. 63. et alii ab hoc citati. Monet nos potius chartae angustia, vt abrumpamus filum. Tibi itaque L. B. hunc ingenii nostri foetum etiam atque etiam commendamus, et si quae forte minus recte tibi videantur dicta, aequum tamen iudicium a tua humanitate exspectamus. Quos enim inanis contradicendi ve- xat gloriola curamus scilicet. Deo vero deuotissimas agimus gratias pro praestitis nobis hucusque viribus eumque rogamus supplices, vt nostris semper be- nedicat laboribus.

F I N I S.

ULB Halle

001 618 954

3

sb

G.30. num. 12. *Ha. 14.*
172.3.10
146

D. CAROLI GOTTLIEB KNORRII
ICTI

POTENTISSIMO PRUSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIS,
REGIAE FRIDERICIANAE DIRECTORIS ET
FACULTATIS IVRIDICAE ORDINARIJ

DISSERTATIO
DE

TRANSACTIONE

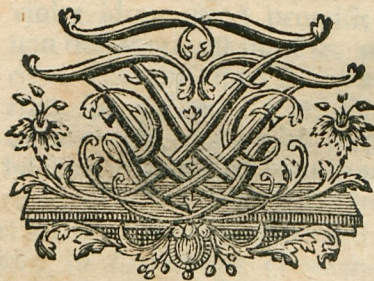
NON

RESCINDENDA

PROPTER

LAESIONEM

VLTRA DIMIDIUM

KÖNIGLICHES
UNIVERSITÄTS-
ZVHALTE

HALAE SALICAE

RECUSA IMPENSIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI

. C I O I O C C L V I .

(4)

